

Fiala vs. Kolman

Už nějaký čas si myslím, že ve *Filosofickém časopisu* mě už nic nemůže překvapit; ale vždy nakonec zjistím, že to není pravda. To, co mě překvapilo naposledy, byla recenze Jiřího Fialy na knihu Vojtěcha Kolmana *Filosofie čísla*; a nedá mi to, abych nezareagoval.

Nejde ovšem o to, že bych měl pocit, že musím Kolmanovu knihu hájit (třeba proto, že jsem tak trochu jejím 'spolupachatelem' - napsal jsem k ní předmluvu). Myslím, že tato kniha hájit nepotřebuje; to, že jde o knihu v rámci české filosofie nevídané šířky a hloubky, je podle mne každému nezaujatému čtenáři zřejmé. Také jsem dalek toho, abych recenzentovi upíral nárok na kritický názor (a už vůbec si nemyslím, že na Kolmanovu knihu by se měly pět jenom oslavné ódy). Nemohu se však nepozastavit nad důvody, které recenzent na podporu svého hodnocení této knihy uvádí. Zdá se mi, že více než o povaze této knihy nám to něco říká o tom, jak je v Česku zvykem dělat filosofii.

Recenzent píše, že jde o knihu, která v podstatě není zajímavá pro matematiky; protože "co je tam zahrnuto z matematiky a z matematické logiky, dobře znají: je to součást úvodních kurzů či běžných učebnic". To se mi zdá být tvrzení, které se tak očividně rozchází s realitou, že je mi zatěžko uvěřit, že by ho mohl myslet vážně. Mohl by mi, prosím, ukázat nějakou "běžnou učebnici", kde se ukazuje například (a zdůrazňuji, že z Kolmanovy knihy vybírám v podstatě namátkou): (a) Cantor-Benedixsonova věta; (b) neúplnost logiky druhého řádu či (c) kategoričnost analýzy? (A rád bych zdůraznil, že tohle není řečnická otázka; čekám na odpověď. Byl bych velmi nerad, kdyby mě nezbylo než si myslet, že pan recenzent je pouhým matematicko-filosofickým pábitem.)

Recenzent dále píše, že kniha ale není zajímavá ani pro filosofy, neb v ní vlastně není filosofie matematiky, ale "Grundlagenforschung". Proč to není filosofie? Jediné uchopitelné vysvětlení, které v recenzi nacházím, je to, že Kolman v ní necituje dvě knihy (které mimochodem Fiala přeložil do češtiny): *Filosofii matematiky* Stephena Körnera a *Filosofické eseje* Kurta Gödela. Mám před sebou dvě nedávno vydaná obsáhlá kompendia filosofie matematiky: *Philosophy of Mathematics* (čtvrtý svazek řady *Handbook of the Philosophy of Science*) vydaný v roce 2009 nakladatelstvím Elsevier a oxfordský *Handbook of the Philosophy of Mathematics and Logic* vydaný o čtyři roky dříve. Odkaz na Körnerovu knížku ani na Gödelovy eseje nenajdeme v žádné z nich. (Důvody, proč je tam nenajdeme, jsou podle mne ovšem různé: Körnerova kniha je z hlediska vývoje filosofie matematiky nikoli nepodstatná, je však brána jako jenom jedna ze spousty nikoli nepodstatných knih publikovaných za posledního půl století; Gödel je jistě jednou z klíčových postav, jeho filosofické názory jsou ale brány spíše jako kuriozita než jako něco, co by bylo z hlediska filosofie matematiky skutečně podstatné.)

Co je ale mnohem podstatnější než to, že knihy, které by podle Fialy měl Kolman probírat, nenajdeme v autoritativních kompendiích, je fakt, že v Kolman naopak probírá spoustu knih,

kteřé jsou klíčové z hlediska toho, co je v současné době v mezinárodních diskusích považováno za ohniska filosofie matematiky a které by si jinak do Česka stěží našly cestu. *To* je podle mne klíčová Kolmanova zásluha; rozumí "filosofii matematiky" právě to, co se jí normálně ve světě rozumí; a věnuje pozornost tomu, co je v rámci takto chápané filosofie matematiky považováno za podstatné.

My si samozřejmě můžeme myslet, že *my* víme, co to filosofie matematiky je, lépe než v tom Oxfordu či bůhvíkde; že ta "jejich" filosofie vlastně žádnou filosofií není a že tu pravou že děláme my tady (a mám obavu, že tento postoj bohužel není v rámci české filosofie vzácností ani mimo filosofii matematiky). Já se domnívám, že dokud se budeme opájet takovými představami, bude význam české filosofie v mezinárodním měřítku takový, jaký je; totiž zanedbatelný.

Jaroslav Peregrin